

"נקודה טובה" - מסע בשבילי הרוח של עם ישראל

גיליון 43 - שנת תשפ"ז גיליון "שופטים" - ב' אלול תשפ"ז, 15 לאוגוסט 2026.

לע"נ אמו"ר ר' יוסף-חיים ב"ר יעקב רוט ז"ל

ב"ה

"נקודה טובה" לפרשת "שופטים" - "שמע האמת ממי שאמרה"

אחד הספרים שהיו אהובים עלי בילדותי היה **שלום לך אורחת** של רבקה אליצור ובו מגוון סיפורי מופת מכוננים. אחד הסיפורים מספר על המלך בלבל (בית דגושה, בפתח) שבלבל ושיגע את אנשי מדינתו - הפך את הלילה ליום ודרש מכולם לשרת אותו במשתה וריקודים בכל לילה עד עלות השחר. עד שהגיע קוסם, הפך אותו לתרנגול וגאל את הממלכה.

גם התורה הכירה היטב את הסכנה שהמלך 'יתבלבל' ולכן הטילה עליו בפרשתנו שורה של הגבלות על גודל רכושו מספר נשותיו וכמות סוסיו. זאת ועוד, המלך נדרש לכתוב לעצמו ספר תורה אישי צמוד (בבחינת פק"ל כיסים), כדי שילמד בו כל הזמן וישאב ממנו הדרכה רוחנית, ככתוב: "... וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת. וְהִקְיָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו..." (דברים יז, יח-יט). וכך, המלך יוצא למלחמה וספר התורה עמו, נכנס לביתו והוא עמו, יושב בדין והוא עמו, מיסב (יושב) לאכול והוא כנגדו. וזאת כמצפן ומורה דרך רוחני, כדי שלא ישחית את דרכיו, כפי שראינו בהיסטוריה התנ"כית, לא פעם (רמב"ם הלכות מלכים ג, א).

כאן המקום להעיר כי המלך זקוק לשמירה מיוחדת זו, הן לאור העובדה שהכוח והשררה עלולים להשחית אותו והן לאור העובדה שיועציו והקרובים אליו עלולים לעצום את עיניהם ולא להעיר לו או לבקר אותו, מחשש לחייהם. וככל שהאדם עולה במעמדו, כך הוא יותר בטוח בחוכמתו ובצדקת דרכו ונוטה להתעלם מביקורת; וביחס הפוך לכך, הולך וקטן מספר האנשים שיעזו לומר לו שהוא טועה, מחשש פן יפגעו.

מאחר ולנו – פשוטי העם, אין לנו ספר תורה הצמוד אלינו בכל עת כפי שנצטווה המלך, עלינו למצוא לעצמנו אנשים שיהיו בבחינת המצפן שלנו. ידיד קרוב, חברותא, הורה, או בן זוג שישמש לנו עוגן, אוזן קשבת ויתן לנו "עצת ידידים מבינים", הערות וביקורת בונה. ולשם כך, עלינו להיות פתוחים וקשובים מתוך ענווה ולתת לחבר 'מקום'. קשיבות שאותה מצאנו אצל אנשי בית הלל, כתפיסת עולם.

ההלכה נקבעה בעם ישראל לדורות עולם כבית הלל, דווקא מתוך הענווה, הקשיבות והפתיחות שלהם - "מפני שנוחין ועלובין היו (סבלנים ובעלי ענווה), ושונין דבריהן ודברי בית שמאי. ולא עוד, אלא **שמקדימין** דברי בית שמאי לדבריהן (עירובין יג ע"ב). דווקא משום שהם הקשיבו באמת לדעה ה'אחרת' ובחנו אותה עד תומה ושקלו אותה ברצינות, לכן הם זכו לפסיקה כמעט גורפת - שהלכה כמותם.

ובהנגדה לגישתם - "בית שמאי לא היו משגיחין בדברי בית הלל לדקדק בהן, ומתוך כך לא היו עומדין על בוריו של דבר..." (תוספות רי"ד, שם).

אפשר אולי לראות בגישתם של אנשי בית הלל המשך לדרכו של דוד המלך, שהלל הזקן היה מצאצאיו. דוד המלך בעל הענווה, לא התבייש להתיעץ עם מפיבושת (נכדו של שאול המלך

"נקודה טובה" - מסע בשבילי הרוח של עם ישראל

- בנו של יהונתן ידיד נפשו) ולשאול אותו בנושאי דין ומשפט ולא ראה בכך פחיתות כבוד או פגיעה במעמדו המלכותי (ברכות ד, ע"א).

עיקרון זה רלבנטי לא רק בבית המדרש, אלא גם בעולם המנהיגות והניהול המודרני. ונדגים זאת בעזרת סיפורו של ריי דאליו, מייסדה של אחת מקרנות ההון הגדולות בעולם. הוא הנהיג תרבות ארגונית של 'כנות רדיקלית' שבה העובדים נדרשו לומר לסובבים אותם - גם למנהלים הבכירים ביותר את האמת כפי שהם רואים אותה (ביקורת כנה ובונה), גם כשהיא לא היתה נוחה ונעימה. בבחינת: "שמע האמת ממי שאמרה". שיטה המצמצמת חנופה ו'אמירת הן' ומבטיחה דיונים ענייניים, אמיתיים ופוריים ועשיית החלטות טובה יותר.

כך, בניגוד למנהלים הרואים בביקורת איום על סמכותם או אולי אפילו ניצני מרד, ראה דליו את הביקורת הכנה ככלי חיוני להתפתחותו של הארגון. כלי המונע סירבול, ניוון ופוליטיקה פנים ארגונית קלוקלת.¹

את נושא ההקשבה והפתיחות אנו מוצאים גם בעולם קבלת ההחלטות בגישת ה'איפכא מסתברא' - גישה הנותנת ייצוג ראוי וקבוע לעמדה הנגדית בכל דיון ('פרקליט השטן') כדי למנוע קיבעון מחשבתי ולהבטיח דיון מעמיק. וכך, לאחר מלחמת יום הכיפורים כחלק מיישום המלצות ועדת אגרנט, הוקמה באגף מודיעין (אמ"ן) **מחלקת בקרה עצמאית** שזכתה לכינוי יחידת 'איפכא מסתברא' שתפקידה היה לבחון את הערכות המודיעין מתוך גישה ביקורתית. לבדוק את האפשרויות הנראות בלתי סבירות, לנסות לערער על ההערכות המקובלות ולהציע הערכות נוגדות.²

אדם מן השורה יכול לבחון את עצמו בעזרת חבר נבון וקשוב. אולם מנהיג הניצב לא פעם לבדו בפסגה, נדרש לנהל את הדיאלוג הזה בינו לבין עצמו מול ספר התורה המונח לפניו – בין ערכים לצרכים, בין סמכות לענווה ובין כוח לאחריות.

ספר התורה הוא גם המפה וגם המצפן. אך השאלה המכריעה היא אם המנהיג מוכן להקשיב לו.

פתיחות וקשיבות, הקשבה לדעות אחרות והתמודדות אמיתית עמן מתוך חתירה לאמת - זהו סודה של מנהיגות טובה, וזה כל הסיפור.

המרת שמה, מה רות

לכניסה או להסרה מרשימת התפוצה (במייל ו/או בווטסאפ), ניתן לפנות למייל: rothmoshe@gmail.com

ארכיון "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

נא לשמור על קדושת הגליון ולהכניסו לגניזה לאחר השימוש.

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל הנ"ל. **אהבת? הפץ בין חברים.**

¹ יהונתן אדירי - האירוע הסתיים. עמ' 103.

² ב-7 לאוקטובר 23 התברר כי מחלקה זו לא הצליחה לממש את ייעודה ולאתגר את חטיבת המחקר של אמ"ן, ולכן החליט ראש אמ"ן החדש אלוף שלומי בינדר, להגדיל ולחזק משמעותית את המחלקה הזאת ואת תחומי אחריותה (ynet 3/1/25).